

CASTELLS CATALANS

MONTBLANC

Nom del castell: vila murallada de Montblanc
Data de construcció: segle XII
Municipi: Montblanc
Comarca: Conca de Barberà
Altitud: 341 m
Coordenades: E 346356.5, N 4582400 (ED50 UTM 31N). Longitud: 01° 09' 41.5" Latitud: 41° 22' 35.8" (ETRS89 Geodèsiques)
Com arribar-hi: accés més ràpid des de Barcelona a través de l'AP-2 amb sortida al mateix Montblanc.

Clos murallat del cantó nord. Foto de Jordi Gironès.

Els homes primitius

Al paleolític, la zona de muntanya del terme de Montblanc ja estava habitada.

Entre els segles IV i I aC al Pla de Santa Bàrbara hi hagué un poblat iber. També s'han trobat assentaments romans datats entre els segles II aC i II dC.

Els segles X i XI, durant el període de reconquesta, torna a haver-hi nuclis de població després de segles d'abandó.

El naixement (s. XII)

Cap al 1080 es crea un primer nucli de població anomenat Duesaigües prop de la confluència dels rius Francolí i d'Anguera. Esdevé un assentament definitiu cap al 1150, un cop acabada la reconquesta.

Ramon Berenguer IV, el 1155, lliura la primera carta de població i nomena batlle Pere Berenguer de Vilafranca. Canvia el topònim per Vila-salva (vila salvada d'impostos), ja que volia afavorir el seu desenvolupament.

Entre els privilegis de Vila-salva cal esmentar una extensa jurisdicció, l'exempció de pagament de cens i usatges i l'ús franc de dos elements cabdals per al progrés econòmic: els derivats del bosc (llenya per a la construcció i per a la llar) i les aigües (agricultura, indústria del lli i el cànem, molins).

Com que Vila-salva estava sota l'amenaça de les crescudes dels rius Anguera i Francolí i en una zona aclotada difícil de defensar,

Alfons I ordenà a Pere Berenguer el trasllat de Vila-salva cap al turó del Pla de Santa Bàrbara. Es volia una vila forta a mig camí de Tarragona i Lleida, i amb una situació estratègica.

La vila es va passar a anomenar Montblanc per la manca de vegetació del tossal on s'ubicà el primer nucli de població.

La nova carta de població, l'atorgà Alfons I el febrer de 1163 i implicà el canvi d'ubicació de la vila, tot respectant tots els drets concedits a la primera carta de població.

El creixement i l'esplendor (s. XII - XIV)

El 1170 ja apareix documentat el castell al cim del turó i una mica més avall la primitiva església romànica de Santa Maria.

Durant el segle XII la vila va rebre diferents privilegis i favors reials atorgats per tal d'incentivar el seu creixement i alhora ja disposava d'un mercadal. Però serà durant el segle XIII quan la vila viurà una expansió urbanística i demogràfica, gràcies a exempcions, prerrogatives, la concessió de fires i mercats. També tindrà lloc la constitució del municipi, la fundació de l'Estudi Major i de les Escrivanies Reials, etc.

Montblanc esdevingué cap de vegueria i es convertí en centre administratiu, politicomilitar i religiós d'una extensa contrada, i en una de les importants viles del sud de Catalunya. L'activitat principal dels seus

Muralles de Montblanc. Foto de Jordi Gironès

habitants era l'agricultura, encara que hi abundaven els menestrals (entre els quals destacaven els drapers).

En aquesta època es començaren les obres dels principals monuments de la vila: de l'església de Sant Miquel, dels convents de Sant Francesc, de la Serra i de la Mercè, i de l'hospital-església de Sant Bartomeu i de Santa Magdalena. I també d'alguns edificis civils com la Casa de la Vila, el Palau Reial i el casal dels Josa.

Es poblà el call jueu vora el carrer Riber que, amb el pas dels anys, adquiriria una gran importància econòmica i comercial.

La vila arribà a la màxima esplendor durant la primera meitat del segle XIV quan es consolidà com una població amb un pes polític important, amb una dinàmica socioeconòmica remarcable. Esdevindria la setena ciutat de Catalunya. Se celebraren quatre vegades Corts Generals i es creà el Ducat de Montblanc (1387).

En el segle XIV es continuaren les obres ja endegades i s'iniciaren les més emblemàtiques de la vila com són: el recinte emmurallat i l'església gòtica de Santa Maria. També es construïren l'església-hospital de Sant Marçal i el Palau Alenyà. El municipi va realitzar una millora dels serveis més necessaris com: el cobriment del Riuot (torrent que, en realitat, era la claveguera principal de la vila), banys públics, presó, molins, forns, etc.

Durant la segona meitat del segle XIV la vila entrà en un llarg període de decadència.

Un seguit d'epidèmies i males collites van ser el preludi de tres centúries de recessió.

La decadència (s. XIV - XVIII)

A les pestes i males collites s'uniren a finals del segle XV les guerres de Joan II contra la Generalitat. La població patí un gran descens, les cases abandonades caigueren, les muralles quedaren en molt mal estat i Montblanc esdevingué un poble mig enrunat.

Tot i això es van anar acabant edificacions que estaven començades i es va fer el Palau del Castlà (representant militar del rei). Al segle XVI hi hagué una lleu revifada i es va construir el cos sobresortit del casal dels Desclergue, es va restaurar el pont Vell i s'aixecà el claustre de l'Hospital.

Durant la Guerra dels Segadors (segle XVII) es destruí part de la muralla, la façana de l'església de Santa Maria i es cremaren els arxius. Es van patir múltiples, saqueigs i incendis que van acabar amb la inicial grandesa de Montblanc, que va perdre ja definitivament el seu pes polític i també econòmic.

El redreçament (s. XVIII - XIX)

Malgrat els estralls de la guerra de Successió, amb més saqueigs a la vila, i alguna altra epidèmia, riuades i males collites, el segle XVIII comportà el redreçament de Montblanc gràcies al desenvolupament agrícola.

Durant la segona meitat de la divuitena centúria es visqué una veritable explosió demogràfica. Arriben molts nous habitants i la població creix prop d'un 300%. Això implica que s'edifiqués una altra vegada: s'alçaren tercers pisos, es recuperaren vells immobles en runes, es construïren horts i a tocar de la muralla, etc.

L'activitat econòmica es multiplicà. La zona del Raval es convertí en una incipient zona artesana i industrial, i els conreus de cereals foren substituïts per la vinya, que al llarg del segle XIX s'estengué per tot el terme municipal fins a arribar gairebé al monocultiu.

Les comunicacions van afavorir el desenvolupament econòmic del segle XIX, ja que facilitaren les transaccions comercials. S'obriren les carreteres del coll de Lilla (1821) i de Reus (1843) i, finalment, arribà el ferrocarril (1863).

El terme de Montblanc aconseguí el màxim històric de població el 1860 amb 6.628 habitants durant el període anomenat de la Febre d'Or.

Entre 1873 i 1880 es va construir la carretera transversal (actual carrer de la muralla de Santa Tecla), que substituirà el carrer Major com a zona de trànsit i provocarà un nou desenvolupament urbanístic. Es crearan nous serveis com l'enllumenat a gas, la construcció de les primeres voreres, una mínima xarxa de clavegueram, fonts públiques, un nou cementiri, etc.

La crisi (1893 - 1964)

A partir del 1885-86 els preus del vi van començar a decaure i s'inicià un altre període de convulsions socials, preludi del greu sotrac que provocà la irrupció de la fil·loxera el 1893, la qual matà la vinya i empobrí de cop tota la població, ja que l'economia girava entorn la vinya, el vi i els seus derivats.

Montblanc se sumeix en una profunda crisi econòmica i demogràfica, de la qual no es començarà a recuperar fins 70 anys més tard.

Al començament del segle XX s'intentà pal·liar la crisi a través del cooperativisme, però la Guerra Civil espanyola provocà un nou estancament. L'any 1947 Montblanc és declarat Conjunt Monumental i Artístic i s'inicià la lenta restauració dels seus monuments.

Ja a la dècada dels seixanta hi hagué una recuperació industrial i cultural que provocà un lent augment de població després d'haver arribat a un mínim de 4.421 habitants l'any 1950.

L'època contemporània

La instal·lació de diverses indústries a la dècada dels setanta va comportar un progressiu creixement demogràfic i també una

expansió urbanística que provocà una pèrdua de població del nucli antic.

A la vegada, amb la recuperació de les institucions democràtiques, el municipi va poder emprendre amb força la restauració dels monuments de la vila. A més, la societat civil, molt activa, ha fet que en el camp cultural, lúdic i festiu Montblanc hagi esdevingut tot un referent a tenir en compte.

La instal·lació de diverses indústries a la dècada dels setanta va comportar un progressiu creixement demogràfic i també una expansió urbanística que provocà una pèrdua de població del nucli antic.

Actualment, Montblanc és la capital de la Conca de Barberà i té 6.480 habitants. És el centre comercial, industrial i de serveis de la comarca i la localitat més dinàmica. S'ha convertit en un dels punts de l'interior de la Costa Daurada amb més interès des del punt de vista turístic.

Text extret del web:

<http://www.montblancmedieval.cat/index.php>

Jordi Gironès Vilardebò

Novembre de 2009

Escut de Montblanc